

คู่มือปฏิบัติงาน
(Work Instruction)

เรื่อง การตรวจภาวะเสียดของสัตว์ต่าง (ม้า, ลา และ ล่อ)

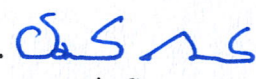

จัดทำขึ้นใหม่

ปรับปรุง

พ.ศ. ๒๕๖๖

	กองพันสัตว์ต่าง กรมการสัตว์ทหารบก	รหัสเอกสาร -		
	สำนัก/กอง : มว.สว.ร้อย.บร.พัน.สต.กส.ทบ.	ประกาศใช้วันที่ -		
วิธีการปฏิบัติงาน (Work instruction)	ฉบับที่	ปรับปรุงครั้งที่	หน้า	
เรื่อง การตรวจภาวะเสียดของสัตว์ต่าง (ม้า, ลา และล่อ)	-	-	-	
ผู้อนุมัติ/ผู้บริหารสูงสุดด้านการจัดการความรู้ (CKO) : <div style="text-align: center;"> พล.ต. (รณรงค์ โจรนเสน) จก.กส.ทบ. </div>				

๑. วัตถุประสงค์

- ๑.๑ เพื่อเป็นการตรวจประเมินภาวะเสียด และส่งสัตว์ต่างเข้ารับการรักษาได้อย่างทันที่
- ๑.๒ ลดการสูญเสียสัตว์ต่างทางทหาร
- ๑.๓ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้กับเจ้าหน้าที่ มว.สว.พัน.สต.กส.ทบ.

๒. ขอบเขตการดำเนินการ

คู่มือการปฏิบัติงานนี้ใช้สำหรับการตรวจประเมินภาวะเสียดของสัตว์ต่าง (ม้า, ลา และล่อ) เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาอาการเสียดของสัตว์ต่าง สามารถตรวจประเมินอาการเสียดเบื้องต้นให้กับสัตว์ต่างได้ และเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติงานได้จริง

๓. คำจำกัดความ

- ๓.๑ เจ้าหน้าที่ หมายถึง เจ้าหน้าที่ มว.สว.พัน.สต.กส.ทบ. และ/หรือเจ้าหน้าที่พยาบาลสัตว์ของหน่วย
- ๓.๒ สัตว์ต่าง หมายถึง สัตว์ทางทหาร (ม้า ลา และล่อ)
- ๓.๓ ภาวะเสียด หมายถึง อาการของสัตว์ต่างจะมีอาการซึมไม่กินอาหาร คู้ยพื้น มองท้อง ล้มตัวนอน ผลุดลุกขึ้น - ลง อาจทำท่าเบ่งปัสสาวะ หรือพยายามเบ่งอุจจาระ ถ้ารุนแรงมากอาจล้มนอน ดิ้น ทูรนทูราย

๔. วิธีการ/ขั้นตอนการปฏิบัติ

การวัดค่าภาวะเสียดในสัตว์ เป็นวิธีการปฏิบัติเบื้องต้นเพื่อตรวจดูสัตว์ว่ามีภาวะเสียดหรือไม่ โดยภาวะเสียดเป็นอาการของสัตว์ที่เกิดแก๊สในการย่อยอาหารที่มีปริมาณมากผิดปกติ ส่งผลให้สัตว์มีอาการปวดท้องเนื่องจากขับแก๊สที่เกิดจากกระบวนการย่อยอาหารออกมาไม่ได้ โดยวิธีการดูอาการเบื้องต้นคือ สัตว์จะแสดงพฤติกรรมเดินรอบคอก ตะกุก นอนกลิ้ง หัวตก หันไปมองช่องท้องบริเวณช่วงท้าย มีเหงื่อออกตามแผงคอ เมื่อสัตว์แสดงพฤติกรรมดังกล่าว เราต้องจับจูงสัตว์มาข้างของบังคับม้า ทำการวัดไข้ของสัตว์โดยอุณหภูมิปกติจะอยู่ที่ ๙๙ - ๑๐๑.๕ องศาฟาเรนไฮต์ ถ้าสูงกว่า ๑๐๓ องศาฟาเรนไฮต์แสดงว่าสัตว์ป่วยมีไข้ ในการวัดอุณหภูมิของม้าให้ทำการสอดปรอทวัดไข้เข้าทางทวารหนักของสัตว์ โดยให้ปลายของปรอทแตะผนังลำไส้ด้านในด้านหนึ่ง ทำการวัดค่า HR. RR. DHT. CRT. GS. โดยใช้อุปกรณ์เครื่องมือทางการแพทย์ที่เรียกว่า Stethoscope เป็นเครื่องมือช่วยสำหรับฟังเสียงในการตรวจวัด HR. RR. DHT. CRT. GS. โดยมีค่าการวัดในระดับมาตรฐานของความปกติอยู่ดังนี้

Heart rate	๒๐ - ๓๐ ครั้งต่อนาที
Respiratory rate	๑๘ - ๓๐ ครั้งต่อนาที
Dehydration	๑ - ๒ วินาที
Capillary refill time	๑ - ๒ วินาที

Gut sound แบ่งออกเป็น ๕ ระดับของความดัง

- ระดับ ๐ ไม่ได้ยินเสียง
- ระดับ ๑ ได้ยินเสียงของแก๊สเบาๆ
- ระดับ ๒ ได้ยินเสียงของแก๊สปั่นน้ำ
- ระดับ ๓ ได้ยินเสียงของน้ำในลำไส้กำลังเคลื่อนตัว
- ระดับ ๔ ได้ยินเสียงของการย่อยในลำไส้ (เสียงเหมือนกดชั๊กโครก)

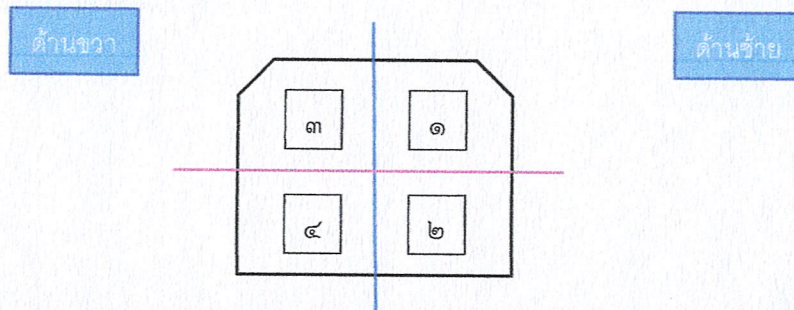
ขั้นตอนต่อมาให้ทำการวัดค่าอัตราการเต้นของหัวใจ (Heart Rate) โดยจะทำการวัดที่ช่วงอกบริเวณหัวใจ ทำการจับเป็นเวลา ๑ นาทีโดยที่หัวใจเต้นหนึ่งรอบให้นับหนึ่งครั้ง (เทคนิคการจับเวลาให้ทำการจับเวลาเพียงแค่ ๑๐ วินาที แล้วนำอัตราการเต้นของหัวใจที่ได้ไปคูณด้วย ๖) จดบันทึกและนำไปเทียบกับค่าปกติถ้ามากกว่าแสดงว่ามีอาการผิดปกติ

ทำการวัดค่าอัตราการหายใจ (Respiratory rate) เป็นการวัดค่าด้วยการสังเกตจากช่องท้องที่ยุบและพองออก บริเวณซี่โครงซี่สุดท้ายด้านล่าง ทำการวัดโดยนับการยุบและพองออกของช่องท้องในหนึ่งรอบเท่ากับ ๑ ครั้ง จนให้ครบ ๑๐ วินาที แล้วนำมาคูณด้วย ๖ จดบันทึกและเปรียบเทียบกับค่าปกติถ้ามากกว่าแสดงว่ามีอาการผิดปกติ (ค่าของ HR และ RR จะมีความสัมพันธ์กัน ค่าที่วัดได้จะแปรผันตรงกัน สูง : สูง หรือ น้อย : น้อย)

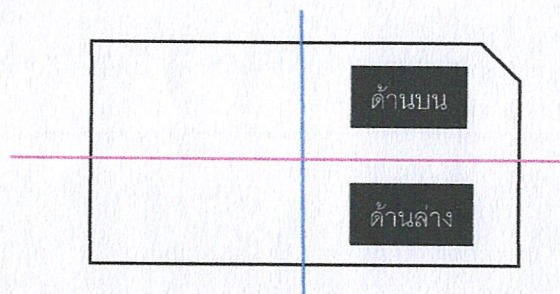
วัดค่าของอัตราการขาดน้ำ (Dehydration) และการเติมเต็มของเส้นเลือดฝอย (Capillary refill time) โดยอัตราการขาดน้ำวัดได้จากการดึงหนังบริเวณหัวไหล่ของม้า ดึงขึ้นมาแล้วปล่อยให้ทำการนับ ถ้าต่ำกว่า ๒ แสดงว่าม้าไม่มีอาการขาดน้ำ ส่วนการเติมเต็มของเส้นเลือดฝอยสามารถวัดได้จากการกดบริเวณเหงือกของม้า ทำการปล่อยแล้วนับ เช่นเดียวกับการวัดอัตราการขาดน้ำ (CRT และ DHT จะมีค่าที่แปรผันตรงกันคือ ขาดน้ำ : เติมเต็มเลือดช้า , ไม่ขาดน้ำ : เติมเต็มเลือดไว) จดบันทึกค่าที่ได้จากการสังเกต

ในลำดับสุดท้ายเป็นการฟังเสียงของการเคลื่อนที่ในลำไส้ (Gut sound) โดยต้องทำการแบ่งการวัดค่าออกเป็นสี่ส่วน ดังนี้

รูปแสดงส่วนบนท้ายของม้า

รูปแสดงส่วนด้านข้างของม้า

ทำการตรวจฟังของการเคลื่อนที่ของลำไส้และกระบวนการย่อยอาหารของม้าโดยใช้เครื่องมือแพทย์ที่เรียกว่า Stethoscope ในการช่วยฟัง โดยต้องทำการฟังเสียงจากด้านซ้ายไปขวา และฟังเสียงจากด้านบนลงด้านล่างตามรูปภาพ ที่แสดงด้านบน ให้คะแนนตามเสียงที่ตรวจฟังได้ ทำการวิเคราะห์ถ้าตรวจพบว่าเสียงด้านซ้าย (หมายเลข ๑,๒) มีค่าในระดับ ๐ - ๑ และด้านขวา (หมายเลข ๓,๔) มีค่าในระดับ ๐ แสดงว่าสัตว์มีภาวะเสียด แต่ถ้าสัตว์ไม่มีภาวะเสียดจะตรวจพบว่าทั้งสองข้างมีระดับเสียงที่ ๒ ขึ้นไปแสดงว่าม้าปกติดี

หมายเหตุ : ในการวิเคราะห์การเป็นเสียดต้องนำข้อมูลจากการบันทึกของ HR. RR. DHT. CRT. GS. มาวิเคราะห์ร่วมกันทั้งหมดจึงจะสรุปถึงอาการเป็นเสียดในม้าได้อย่างแม่นยำ

๕. ปัญหาและอุปสรรคที่พบ และแนวทางวิธีการแก้ไข

ปัญหาและอุปสรรคที่พบ	แนวทางวิธีการแก้ไข
๑. สภาพภูมิอากาศ (ฝน) ทำให้ยอดหญ้ามีสภาพน้ำและความชื้น อันมีผลต่อพืชอาหารสัตว์ และทำให้สัตว์ต่างมีอาการเสียด	๑. การตัดหญ้าและตากแห้ง ก่อนนำไปให้สัตว์ต่าง
๒. การให้อาหารชื้นกับสัตว์มากเกินไป ทำให้สัตว์ต่างมีอาการเสียด	๒. กำหนดปริมาณอาหารให้กับสัตว์ต่างอย่างเพียงพอ

๖. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๖.๑ มว.สว.ร้อย.บร.พัน.สต.กส.ทบ.

๖.๒ ร้อย.บร.พัน.สต.กส.ทบ.

๖.๓ ฝกบ.พัน.สต.กส.ทบ.

๖.๔ ฝธก./กพ.พัน.สต.กส.ทบ.

๗. ผู้จัดทำ

๗.๑ ร.ท. สุภิญญา เกิดพิบูลย์ นายทหารสัตวแพทย์ พัน.สต.กส.ทบ.

๗.๒ ร.ท. ธวัชชัย เวียงคำ ปฏิบัติหน้าที่ ผบ.มว.สัตวรักษ์ ร้อย.บร.พัน.สต.กส.ทบ.

๗.๓ ว่าที่ ร.ต. จักรกฤษณ์ จินรัตน์ ประจำ ผวพ.กวก.กส.ทบ.ชรก.ฝธก./กพ.พัน.สต.กส.ทบ.

๗.๔ จ.ส.ต. เกรียงไกร สิงห์มณี ผบ.หมู่ หมู่ต่าง มว.บต.ร้อย.บต.พัน.สต.กส.ทบ. ปฏิบัติหน้าที่ นายสิบสัตวรักษ์ พัน.สต.กส.ทบ.

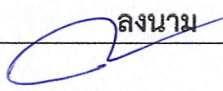
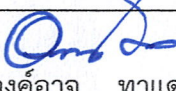
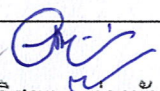
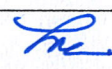
๘. ผู้ประสานงานการจัดการความรู้ พัน.สต.กส.ทบ.

- พ.ต. วิศรุต ต่างพันธ์ รอง ผบ.พัน.สต.กส.ทบ.

๙. บันทึกการปรับปรุงและแก้ไข

วัน / เดือน / ปี ที่ทำการแก้ไข	รายละเอียดการแก้ไข

๑๐. ผู้ทบทวน

ผู้ทบทวน	ตำแหน่ง	ลงนาม
ท่านที่ ๑	ผบ.ร้อย.บร.พัน.สต.กส.ทบ.	ร.อ. (บุญนำ โภธิสินอนันต์)
ท่านที่ ๒	ผอ.๔ พัน.สต.กส.ทบ.	ร.ท. (องค์อาจ ทาแดง)
ท่านที่ ๓	รอง ผบ.พัน.สต.กส.ทบ.	พ.ต. (วิศรุต ตางพันธ์)
ท่านที่ ๔	ผบ.พัน.สต.กส.ทบ.	พ.ท. (วิทยา บุญซด)